

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

Bankalar Caddesi Minerva Han 2/3 Karaköy 34425 İstanbul

Tel: +90.212.292 89 03 Faks +90.212.292 98 41

info@tesev.org.tr www.tesev.org.tr

Güvenlik Denetiminde Sivil Aktörler

MEVZUAT VE UYGULAMA RAPORU – I¹

Meryem Erdal

Raporun Amacı:

Temmuz 2007-Kasım 2007 döneminde güvenlik sektöründe meydana gelen gelişmeleri eleştirel medya okumasına dayanarak izlemek; mevzuatta ve uygulamada meydana gelen değişiklikleri ortaya koymak ve bunları kamuoyuna yansıtmak.

Raporun Genel Çerçevesi:

1. Süre itibariyle, Temmuz 2007-Kasım 2007 dönemini kapsamaktadır.
2. Eleştirel medya taraması üzerinden yapılan izleme çalışmasına dayanmaktadır.
3. İzleme çalışmasının ana eksenini, güvenlik sektörü başlığı altında toplanan tüm askeri-sivil güvenlik kurumları ve mensuplarıyla bağlantılı her türlü eylem, işlem, karar, düzenleme ve uygulamalar oluşturmaktadır.

İzlenen Yöntem:

Rapor; TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde proje asistanları tarafından çeşitli yayınlardan, internet sitelerinden, yasama, yürütme ve yargı kurumlarına ait dokümanlardan, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinden ve günlük medya taramasından yararlanılarak hazırlanan aylık izleme raporlarının ve hukuk danışmanının gerçekleştirdiği genel izleme çalışmasından çıkan sonuçların değerlendirilmesi yöntemiyle hazırlanmıştır.

¹ Bu proje Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenmekle birlikte, içeriğinden sadece TESEV sorumludur. Bu raporda ifade edilen görüşler, analiz ve öneriler TESEV ve Avrupa Komisyonu'nun resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

Raporda yer alan konular, Avrupa Komisyonu ilerleme raporu; mevzuat değerlendirme; Hrnt Dink cinayeti; PYSK uygulamaları, Beyoğlu Emniyet M¼d¼rl¼đ¼'ndeki ihlaller, Festus Okey cinayeti ve kaybolan, toplanamayan, karartılan deliller; Şemdinli davası, anayasa taslağı tartışmaları; suça bulaşan, suç işleyen güvenlik personeli ve Dağlıca adlı başlıklardan oluşmaktadır.

DEĞERLENDİRME RAPORU

Avrupa Komisyonu ilerleme raporu

Avrupa Komisyonunun 6 Kasım 2007'de ağıkladığı ilerleme raporunda² güvenlik güçlerinin sivil denetimi konusu ayrı bir başlık altında değerlendirildi. Yapılan tespitlerde, silahlı kuvvetlerin hatırı sayılır biçimde siyasi ağırlığını devam ettirdiği, üst düzey mensuplarının, özellikle güvenlikle ve azınlık haklarıyla ilgili konularda akademik araştırmaları ve açık tartışmaları sınırlama yönünde **bazı girişimlerinin söz konusu olduğu, ordunun çeşitli defalar basını hedef aldığı,** Güvenlik, Kamusal Düzen ve Destek Birimleri'ne ilişkin Genelkurmay Başkanı ile İçişleri Bakanının imzaladığı ve belli şartlarda iç güvenlik konularına yönelik sivil yetkililerden izin almaksızın askeri operasyonlar düzenlenmesine olanak tanıyan 1997 tarihli gizli EMASYA protokolünün hâlâ yürürlükte olduğu, ordunun rolünü ve görevlerini tanımlayan ve geniş bir güvenlik tanımı üzerinden hareket alanı sağlayan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin İç Hizmet Kanunu'na ve Milli Güvenlik Kurulu yasasına dair hiçbir değişiklik yapılmadığı, adli görevi nedeniyle Jandarmaya sivil denetim uygulanması konusunda da hiçbir ilerleme kaydedilmediği, aynı biçimde ordu bütçesi ve harcamaları üzerinde meclis denetiminin güçlendirilmesi bakımından da hiçbir ilerleme olmadığı, Meclis Plan ve Bütçe Komisyonunun ordu bütçesini sadece genel tarzda denetlediği, programları ve projeleri incelememiği, dahası ilave bütçe fonlarının meclis denetiminden muaf tutulduğu, ordunun harcamalarını ve hesaplarını TBMM adına denetlemekle görevli Sayıştay'ın ordu m¼lklerini denetleyemediği, halen Sayıştay Kanunu Teklifinin yasaladığı, güvenlik kurumlarının iç hesap denetimini düzenleyen 2003 tarihli Kamu Maliyesi Yönetimi ve Denetimi Kanunu'nun doğru düzg¼n uygulanmadığı vurgulandı.

Sayıştay Kanunu, askeri kadrolarla askeri teğizat, levazım, ayniyat, fabrika ve müesseselerin denetimine ilişkin usulleri Sayıştay'ın görüşü alındıktan sonra Milli Savunma ve Maliye Bakanlıklarınca hazırlanacak yönetmeliğe bırakılmıştır. (m.32) Aynı biçimde Silahlı Kuvvetlerin elinde bulunan **devlet mallarının denetlenmesine ilişkin usullerin düzenlenmesi de yönetmeliğe bırakılmıştır. Ancak bu konuda bir adım daha ileri gidilerek çıkarılacak yönetmeliğin** Sayıştay Kanunu'nun ek 12. maddesi hükmüne göre *milli savunma hizmetlerinin gerektirdiği biçimde "gizli" olması öngör¼lmüřtür.* Söz konusu gizli yönetmeliği çıkarma yetkisi Milli Savunma Bakanlığı'na bırakılmıştır. Malların hangi esas ve usullerde denetleneceğini belirleyecek olan yönetmeliğin hazırlanmasında ayrıca Genelkurmay Başkanlığı'nın ve Sayıştay'ın görüşünün alınması ve Bakanlar Kurulu tarafından kabulü de gerekmektedir.

Her ne kadar söz konusu hükümler kanun teklifinde yer almamışsa da halen yürürlükte olan düzenlemenin, askeri kurum ve kadrolarla silahlı kuvvetlerin kullandığı devlet mallarının denetimi gibi temel bir konuyu kanun yerine yönetmelikle düzenlemek, yönetmeliği oldukça muğlak, geniş ve kapsamlı gerekçelerle "gizli" tutmak ve hazırlama yetkisini denetlenen kuruma vermek demokratik hukuk devleti normlarıyla ve bağımsız denetim ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Verili durum nedeniyle ordunun harcamaları, malvarlığı tutarı, bunların kullanım veya yönetim biçimleri, gelir ve giderleri, denetim usulleri, hangi aralıklarla ve kimler tarafından denetlendikleri, denetim sonuçları gibi pek çok temel konuda halkın bilgi edinme ve bilgiye ulaşma kanalları tıkanmıştır.

² <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=238105>

İlerleme raporunun yayınlandığı günden bu yana, halka karşı gizliliği/kapalılığı dayatan ve dokunulmaz bir alan yaratan bu durumun ortadan kaldırılmasına yönelik hiçbir gelişme kaydedilemediği gibi yaşanmakta olan gelişmeler her geçen gün askeri harcamaların ve ihtiyaçların katlanarak arttığını göstermesine rağmen hesap verebilirliğin dışlandığını daha görünür kıldı. Yine, Sayıştay Kanunu'nun ilgili maddelerinin kaldırılması ve kamu harcamalarının hiçbir istisna tanımayarak demokratik, şeffaf ve bağımsız denetim mekanizmaları aracılığıyla denetlenmesi yönündeki talepler karşısında hükümetin kayıtsızlığı sürdü.

Avrupa Komisyonunun ilerleme raporunda yer alan bir diğer konu, Türkiye tarafından uygulanması beklenen AİHM kararları oldu. Raporda, Mahkemenin kararlarını yürütmekle görevli organı olan Bakanlar Komitesinin, vicdani veya dini gerekçelerle askerlik hizmetini yapmayı reddedenlerle ilgili Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun biçimde Türkiye'nin alacağı önlemleri beklediği ifade edildi.

Güvenlik güçleri mensuplarından kaynaklı insan hakları ihlali iddialarına yönelik düzgün, tarafsız ve bağımsız soruşturma eksikliği, işkence ve kötü muamele iddialarındaki yargı sürecinin, yeterli yargılama prosedürleri olmaması veya bizzat prosedürlerin ihlal edilmesi yüzünden sık sık ertelendiği, dokunulmazlık zırhının endişe kaynağı olmaya devam ettiği, güvenlik güçlerinden kaynaklı insan hakları ihlali iddialarının daha derinlemesine soruşturması gerektiği, askeri hapishanelerin de bağımsız ulusal kurumların denetimine açılması gerektiği, ağırlaştırılmış müebbet hapis ceza alanlara yönelik tecrit uygulamasının sürdüğü, böyle bir sistemin mümkün olan en kısa süreliğine ve ilgili hükümlünün oluşturduğu risk göze alınarak uygulanması gerektiği, hapishane çalışanlarından kaynaklı kötü muamele vakaları da yaşandığı belirtildi.

Mevzuat değerlendirme

Daha ziyade Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununda (PVSK) yapılan değişikliğin uygulamada yarattığı sorunların ve ihlallerin öne çıktığı bu dönemde de yürütmenin mevzuatta güvenlik güçlerini güçlendirme yönündeki tutumu devam etti.

PVSK değişikliğini izleyen hukuksal düzenlemelerden ilki, 20 Temmuz 2007 tarihinde “Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personeline Görevlerinde Kullanılmak Üzere Bedeli Mukabili Zati Demirbaş Tabanca Satışına Dair Yönetmelik” ile “Emniyet Teşkilatı Personeli Kimlik Kartları ile Polis Kimlik Kokartları Yönetmeliği”nde yapıldı. Medyanın da “işini kaybeden polise müjde”³ başlığı ile duyurduğu bu değişikliklerle, suç işlediği gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan ve **genel güvenlik politikası açısından önem arz eden** adli, idari, siyasi ve istihbari birimlerde çalışan ve can güvenliklerinin tehlikeye düşebileceği hususunda açık veya zımni emareler bulunan personelin, yetkili amirlerin uygun görüşü üzerine polis kimlik kartlarının ve silahlarının geri alınmayabileceği veya alınmış ise iade edilebileceği hükmü getirildi.⁴

Değişikle, “genel güvenlik politikası” gibi oldukça geniş ve muğlak bir ifadeyle, bu kapsamda çalışan polislerin suç işlediklerinde (geçici olarak el konulması gereken) silah ve kimliklerine, suç aleti olarak kullanılmış olsa bile, amirinin inisiyatifıyla el konulmamasına, el konulduysa da geri verilmesine olanak sağlandı. Bu konuda yetkinin, aynı zamanda suç işleyen polisin eylemi kapsamında sorumluluğu doğabilecek amirlere tanınması da koruma ve kollama yaklaşımının devam ettiğini gösterdi. Polise yönelik insan hakları ihlali iddialarını ilgilendirdiği açık olan bu değişiklikle, suç işleyen polisler rahatlatıldı ve bir yaptırım biçimi daha ortadan kaldırıldı. Yargı

³ *Radikal*, 21.07.2007

⁴ Ek fıkra: 20.07.2007 - 26588 sayılı Resmi Gazete, Yönetmelik 1.mad.
<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20533.html>

veya disiplin makamları tarafından yeni ihlallerin önlenmesini sağlayan ve mağdurların kişisel güvenliğini korumayı amaçlayan önlem niteliğindeki görevden uzaklaştırma kararları etkisizleştirildi.

Mevzuat alanındaki bir başka gelişme de PVSK değişikliğinden sonraki süreçte yoğunlaşan yaşam hakkı ve işkence yasağı ihlallerine yönelik İçişleri Bakanı tarafından 1 Aralık 2007 tarihinde 81 il valisine yollanan genelge oldu.⁵ Kasım sonunda Baran Tursun adlı gencin İzmir’de polis kurşunuyla öldürülmesini takiben yayınlanan genelge ile yetinen hükümet, ardı ardına gündeme gelen keyfi öldürme, işkence ve kötü muamele iddialarına karşın, polisin yetkilerini genişleten ve kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını önemli ölçüde sınırlayan PVSK değişikliğinden ödün vermedi. Genelgeyle⁶ polislerden görevini yerine getirirken insan hak ve özgürlükleri ile güvenliğin sağlanması arasındaki hassas dengeyi gözetmeleri istendi. Ayrıca bunun sınırlarını profesyonelce tayin ve tespit etmek zorunda oldukları, görevlerini özveri ve başarıyla yerine getirirken daha hassas davranarak sıfır hata ilkesi ile hareket etmeleri gerektiği, hatalı uygulama yaparak, bütün polis camiasını töhmet altında bırakacak personele, hiçbir şekilde müsamaha gösterilmeyeceği ve gerekli yasal işlemlere derhal başvurulacağı, polisin yetkileriyle ilgili yapılmakta olan hizmet içi eğitimlerin kesintisiz süreceği, mevcut eğitim programının günün şartlarına ve ortaya çıkan gerekliliklere bağlı olarak gözden geçirilerek geliştirileceği, yetkilerin kullanımı ile ilgili olabilecek hataların önlenmesi ve gereken tedbirlerin önceden alınması için personelin, görevi başında sıralı amirlerce bizzat denetleneceği ifade edildi.

Genelgede, ihlallerin önemli bir bölümü aynı bakanlığa bağlı kolluk görevi yapan jandarmanın görev alanı kapsamında meydana geldiği halde yalnızca “polis”lere hitap edilmesi dikkat çekti. Bu tutum, hükümetin, sivil görevleri nedeniyle de olsa askeri kurumlara müdahale etmekten kaçındığını gösterdi.

Gelişmelerin kaygı verici düzeyine rağmen İçişleri Bakanı, ihlallere kaynaklık eden, yasanın içeriğinden doğan sorunlara köklü çözüm sunmadığı gibi böyle bir iddiasının olmadığını da gösterdi. “Polisin yetkileri elinden alındı” söylemlerinin yarattığı baskının ürünü olan düzenlemeler yürürlükte kaldığı sürece, yürütmenin sıklıkla başvurduğu, durumu ve sorunu savuşturmaktan öteye geçmeyen bu tür adımların caydırıcı olmayacağını devam eden ihlaller gösterdi.

Medya tarafından ilgi görmeyen ancak kanunun görüşüldüğü meclis oturumunda yol açtığı yan tartışmaların gölgesinde kalan önemli bir gelişme de 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu’nda yapılan değişiklikti.

Bilindiği üzere kanunun en önemli özelliği askeri ceza ve tutukevlerini izleme kapsamı dışında tutmasıydı. Ancak değişiklik kapsamında bu hüküm yer almadı. Kasım sonunda mecliste kabul edilen ve 04 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle; üyelerden en az birinin kadın olması kaydıyla kurulun beş olan üye sayısına üç yedek üye eklendi, toplantı aralığı üç aydan dört aya çıkarıldı, toplantı yeter sayısı dört üyeden (salt çoğunluğun bir fazlası olan) üç üyeye düşürüldü, rapor hazırlama periyodu üç aydan dört aya çıkartıldı, raporun infaz hâkimlerine gönderilme zorunluluğu, infaz hâkiminin göreviyle ilgili şikayetlerin bulunduğu raporların yollanmasıyla sınırlandırıldı, raporların TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonuna gönderilmesi zorunlu kılındı ve kurullara kendi raporlarını açıklama yetkisi tanınmayarak, biten yılın kurul raporları üzerinden Adalet Bakanlığı tarafından yapılacak değerlendirmelerin kamuoyuna açıklanması kararlaştırıldı.

⁵ http://www.icisleri.gov.tr/_Icisleri/Web/Gozlem2.aspx?sayfaNo=224

⁶ *Sabah* 01.12.2007; “Polis daha hassas olsun”, *Yeni Şafak* 01.12.2007

Uygun cinsiyet dağılımı bakımından yeterli olmamakla birlikte kurullarda en az bir kadın üyenin bulunması zorunluluğu olumlu tek gelişme oldu. Yapılan değişiklikler, bağımsızlık güvenceleri ve izleme kapsamı konusunda hiçbir çözüm sunmadı ve alıkonulanların beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamadı. Değişiklikler, izlemenin amacını ve işlevini göz ardı ederek görünürde yaratılan bir çok insan hakları kurumu gibi kurulların da uygulamada etkisiz kaldığını, alıkonulanlara ve kamuoyuna yeterli güveni vermediğini tescil etti.

Askeri mekanların dokunulmazlığına ve kurulların idareye bağımlılığını sağlayan hükümlerine dokunulmadığı gibi bu konu meclis görüşmelerinde gündeme dahi getirilmedi. İzlenen kurum olarak Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan ve çalışan kurulların işlevsel bağımsızlığını sağlama konusunda hukuksal düzeyde hiçbir önlem alınmadı. Yine, hem asker kişiler yönünden hem de genel olarak önemli bir özgürlükten yoksun bırakma yeri olan askeri ceza ve tutukevleri (askeri alıkonulma mekanları) izleme yetkisi dışında tutulmaya devam etti.

Oysa, Avrupa Komisyonu ilerleme raporunda sivil ve askeri hapishanelerin bağımsız ulusal kurumların denetimine açık olmadığı, Türkiye'nin, (ışkencenin önlenmesi ve alıkonulma koşullarının iyileştirilmesi için her türlü alıkonulma yerlerinin bağımsız ulusal ve uluslararası önleme mekanizmaları tarafından izlenmesini öngören) BM İşkenceye Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolünü hala onaylamadığı ve gözaltı merkezlerinin ulusal kurumlar tarafından bağımsız şekilde izlenmediği vurgulanmıştı.

Mevzuatı ilgilendiren bir başka konu da güvenlik sektörünü ilgilendiren ve kamuoyun tarafından yakından izlenmekte olan davalar hakkında verilen yayın yasağı kararları oldu. Yargılama sürecine ilişkin eleştiri, yorum ve değerlendirme yapılmasını yasaklayan bu uygulamanın rutinleştiği görüldü.

Yayın yasağı kararları, hiç kuşkusuz bu raporda yer alan olayların ve davaların ortak özelliklerinden biriydi. Kural olarak açık yapılması gereken yargılamalarda gizlilik ve yayın yasağı gibi halkın haber alma ve bilgi edinme hakkını sınırlandıran kararların istisnai biçimde ve yasal sınırlar/koşullar gözetilerek verilmesi gerekirken rutin bir uygulamaya dönüştürülmesi kabul edilemez bir düzeye ulaştı. Bu uygulamaya kaynaklık eden Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 187. maddesinin 3. fıkrası hükmü, açık duruşmanın içeriğinin, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte olduğu durumlarda mahkemeye, önlemek amacıyla ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklama yetkisi tanımaktadır.

Oldukça geniş bir güvenlik yaklaşımının benimsemesi karşısında hükümdeki, yayın yasağı kararının “önleme amacına” hizmet etmesi ve “gerektiği ölçüde” kullanılmasına ilişkin sınırlamalar da yeterli güvenceyi sağlamamaktadır. Nitekim mahkemeler bu yöndeki takdir haklarını, milli güvenlik konsepti doğrultusunda kullanmaktadır.

Güvenlik görevlilerinin taraf olduğu soruşturma ve yargılamaların “millî güvenlik”, “genel ahlak” gibi sınırları olmayan, yoruma, müdahaleye ve keyfilige açık gerekçelerle halka kapatılması, ihlallere karşı kamuoyunun demokratik denetim yollarından birinin daha tıkanması anlamına gelmektedir. Böylece, ihlalleri önlemede önemli bir toplumsal caydırıcılık olanağı ortadan kaldırılmaktadır. Keza özellikle mağdurlar yalnızlaştırılmakta, ihtiyaç duydukları toplumsal destekten ve uğradığı travmayı giderim olanağından yoksun bırakılmaktadır.

Hrant Dink cinayeti

18 Ocak 2007 tarihinde Hrant Dink'in öldürülmesiyle başlayan cinayeti soruşturma süreci, verilen gizlilik kararı nedeniyle uzun süre avukatların erişimine kapandı. Kanıt toplama, sunma ve değerlendirme olanaklarından yoksun kalındı. İddianamenin kabulüyle birlikte alenileşen davada bu kez, sanıklardan O.S.'nin 18 yaşından küçük olması nedeniyle⁷ ilk duruşmada verilen gizlilik ve yayın yasağı kararlarıyla yargılama kamuoyuna kapandı. Müdahil taraf yönünden bu süreç daha ziyade, resmi bağlantılar ve ihmaller yumağına dönen cinayetin diğer sorumlularına ve azmettiricilerine ulaşma, yargılanmalarını ve cezalandırılmalarını sağlama çabasıyla geçti. Ancak bu çabaların büyük bir kısmı sonuç vermedi. Cinayetin bağlantılı olduğu Trabzon, İstanbul ve Samsun'da yürütülen adli ve idari soruşturmanın büyük bir bölümünden sonuç alınmadı.

Cinayet öncesindeki gelişmelere göz yuman, alt düzeydeki görevlilerin topladığı istihbari bilgilerin gerektirdiği önlemleri almaktan imtina eden ve cinayet işleyeceği belli olan zanlılar hakkında hiçbir işlem yapmayan tüm üst düzey görevliler adli ve idari soruşturmalarda "dokunulmaz" kılındı. Görevi ihmal suçu, üstlerine topladıkları bilgileri ileten alt düzeydeki iki jandarma görevlisine ihale edildi. Hem açılan sınırlı sayıdaki davalar, hem adli soruşturmaları tıkayan idarenin "soruşturma izni vermemeye" kararları, hem de ilişkileri ve bağlantıları açığa çıkaracak derinlikte soruşturma yapmaktan kaçınma tutumu cinayetin tüm sorumlularını açığa çıkarma, soruşturma ve cezalandırmadaki isteksizliği ortaya koydu. Kısaca bu süreç, genel olarak güvenlik görevlileri yönünden dokunulmazlığın hakim olduğu bir süreç oldu.

Hrant Dink'in öldürülmesi olayıyla ilgili sekizi tutuklu on sekiz sanık hakkında "terör örgütü kurmak ve üye olmak, adam öldürmek, patlayıcı atmak, yaralamak, tehdit, suçluyu gizlemek, ruhsatsız silah bulundurmak" suçlamasıyla İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Ancak Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından mahkemeye sunulan raporda sanıkların "arkadaş grubu" oldukları belirtilirken, "terör" terimi kullanılmaktan kaçınıldı.

Yargılamaya 01.07.2007 tarihinde başlandı. Duruşmalar sanıklardan O.S.'nin suç tarihinde 18 yaşından küçük olması nedeniyle yasa gereği kapalı yapıldı. Ayrıca mahkeme aynı oturumda duruşmayla ilgili yayın yapılmasını yasakladı ve Dink ailesinin avukatlarının "soruşturmanın genişletilmesi" talebini reddetti.

Cinayet öncesinde ve sonrasında gelişen olaylardaki sorumlulukları nedeniyle bir çok güvenlik görevlisi ve amiri hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı'nda açılan soruşturmalar, cinayet öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrıldı. Sonuçlanan ilk soruşturma, haklarında istihbari yönden ihmalleri olup olmadığı yönünde müfettişlerce ön inceleme yapılan ve aralarında Trabzon İl Jandarma Alay Komutanı Albay Ali Öz'ün de bulunduğu sekiz rütbeli jandarma görevlisinden dördü hakkında valilikten gerekli iznin istendiği soruşturma oldu. Trabzon Valiliği bu görevlilerden ikisi hakkında soruşturma izni vermezken, ikisi hakkında gerekli izni verdi.⁸ Astsubay Veysel Şahin ve Uzman Çavuş Okan Şimşek hakkında, cinayeti bildikleri halde görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri gerekçesiyle görevi ihmal suçundan Trabzon 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

Trabzon cephesindeki polis müdürleriyle ilgili soruşturmada ise soruşturma izni verilmedi. Bu kararlar, dönemin Trabzon Emniyet Müdürü olan Ramazan Akyürek ve Reşit Altay'ın da aralarında bulunduğu 8 polis hakkında açılan soruşturma sonuçsuz kaldı. "Kusurlarının olmadığı" ve "görevlerini yerine getirdikleri" gerekçesiyle soruşturma izni verilmeyen polislerden biri de, Erhan Tuncel'i cinayetten sonra arayan ve Tuncel'in "reis" diye hitap ettiği M.Z. adlı istihbarat görevlisiydi.

⁷ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 185. maddesi sanığın yaşının küçüklüğü duruşmaların kapalı yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu tür durumlarda hüküm de kapalı oturumda açıklanır.

⁸ *Birgün*, 08.11.2007; *Radikal*, 09.11.2007

Soruşturmaların İstanbul cephesinde de (biri dışında) sorumlu amirler hakkında soruşturma izni verilmedi. Trabzon Emniyeti'nin Yasin Hayal'in Dink'i öldüreceğini bildirdiği İstanbul Emniyet Müdürleri ile ilgili soruşturmada İstanbul Valiliği İl İdare Kurulu tarafından, İstanbul İstihbarat Şube Müdürü Ahmet İlhan Güler hakkında soruşturma izni verilirken İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah hakkında ise soruşturma izni verilmedi.

O.S.'ye, gözaltına tutulduğu sırada kahraman muamelesi yapan ve eline bayrak vererek fotoğraf çektiren 23 polis ve jandarma hakkında Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmada takipsizlik kararı verildi. Ancak burada çekilen görüntüleri basına sızdıran kişi ile O.S.'yi nezarethaneye koymayan polis müdürü hakkında arasından yalnızca iki polis hakkında dava açıldı. Samsun 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan yargılama devam ediyor.

Cinayet zanlısının yakalandığı Samsun'da da benzer tablo yaşandı. O.S.'nin Samsun'da gözaltına alındığı sırada fotoğraf çektiren polis ve jandarmalar hakkında Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma, (Temmuz 2007'de) takipsizlik kararıyla sonuçlandı. Ancak, görüntüleri basına sızdıran kişi ile O.S.'yi nezarethaneye koymayan polis müdürünün yargılanmasına karar verildi. Karara müdahil vekilleri tarafından Çarşamba Ağır Ceza Mahkemesi'nde itiraz edildi.

Soruşturma ve yargılama sürecinde ilk ceza haberi, "O.S.'ye Bayrampaşa Cezaevi'nde özel muamele yapıldığını öne sürerek infaz görevlileri hakkında soruşturma açılmasına yol açtığı iddia edilen Hasan Ersoylu adlı vatandaşın yargılandığı davadan geldi. İstanbul 13. Asliye Ceza Mahkemesi, Hasan Ersoylu'yu iftirada bulunmak suçundan önce 10 ay hapis cezasına çarptırdı, ardından cezayı erteledi.

Soruşturma aşamasındaki resmi görevlilerin göz yumma ve onaylama tutumlarının yargılama aşamasında da devam etmesi cinayetin işlenişine dair ip uçlarını gösterir nitelikteydi. Davanın ikinci duruşmasında sanıkları getiren cezaevi aracında milliyetçi söylemin simgelerinden olan "ya sev, ya terk et" sözlerinin amblem olarak kullanılması, O.S.'nin yakalanmasından sonra güvenlik görevlileri tarafından sergilenen tutumla örtüşen ve tamamlayan bir görüntü yarattı.

Dink cinayeti soruşturması boyunca gizlilik kararı verilmesi nedeniyle müdahil vekilleri dosyayı ilk kez 1 Mayıs 2007 tarihinde inceleyebildi. Cinayetin öncesine ve sonrasına dair derinliğine soruşturma yapılmadı. Öncesinde, sonrasında ve duruşma sırasında sanıklar ve vekilleri tarafından tehdit, hakaret ve küfür içeren saldırılara devam edildi. Bu saldırılara karşı etkin önlemler alınmadığı gibi çoğu zaman kayıtsız kalındığı gözlemlendi.

PVSK uygulamaları, Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'ndeki ihlaller, Festus Okey cinayeti ve kaybolan, toplanamayan, karartılan deliller

PVSK'da değişiklik yapan 5681 sayılı kanun daha yürürlüğe girmeden, beklentilere ve kanunun içeriğine uygun biçimde "güvenlik görevlilerinin yetkileri genişledi, eski yetkiler iade edildi" algısı yarattı. Değişikliğin kanunlaşma süreci tamamlanmadan ardı ardına yaşam hakkı ve işkence yasağı ihlalleri haberleri gelmeye başladı. Bu süreci kapsayan Haziran ayının ilk 14 gününde üç ayrı ilde üç kişi gözaltında yaşamını yitirdi. Üçü de adli nedenlerle gözaltına alınan bu kişilerden Hakkı Çangı'nın 04 Haziran'da Çanakkale Emniyet Müdürlüğü'nde, 06 Haziran'da gözaltına alınan E.T. adlı gencin İzmir Alsancak Polis Karakolu'nda nezarethanede kendilerini asmak suretiyle, Mustafa Kükçe adlı vatandaşın da 14 Haziran'da İstanbul Dudulu ve Acarlar Karakolu'nda gözaltında

tutulduktan sonra götürüldüğü Bayrampaşa Cezaevi'nde 15 Haziran günü yaşamını yitirdiği belirtildi.⁹

Bu görünüm, kanun değişikliğinin yürürlüğe girdiği 14 Haziran 2007'ı izleyen dönemde de devam etti. İşkence ve kötü muamele iddialarında ve yasa dışı, keyfi öldürme olaylarında büyük bir artış gözlemlendi. Olayların büyük bir bölümü, PVSK değişikliği kapsamında yeniden düzenlenen yetkilerden kaynaklandı. Buna karşın medyada, Burdur Emniyet Müdürlüğü'nün yeni yetkilerin kullanımını teşvik için çeşitli ödüllendirme yolları geliştirdiği, en çok kimlik ve araç sorgusu yapan memurların istedikleri şubeye verilecekleri yönünde haberlerin yer alması ürkütücüydü.¹⁰

Çeşitli kaynaklardan ve medyadan derlenen bilgilere göre raporlama dönemi boyunca Mete Ergün (İstanbul-Bağcılar), Narin Bulut (Alanya), Festus Okey (İstanbul), Fikret Erdem (Hakkari), Ejder Demir (Van-Özalp), Bülent Karataş (Tunceli-Hozat), Emrah Gider (İzmir), Feyzullah Ete (İstanbul), Baran Tursun (İzmir), Dariusz Witek (İstanbul) ve Kevser Mızrak (Ankara) adlı kişiler güvenlik görevlileri tarafından öldürüldüler.

Aynı dönemde İstanbul, Trabzon, Mardin gibi çeşitli illerden işkence ve kötü muamele iddiaları dile getirildi. Maruz kaldıkları muameleleri medyaya taşıyan ve yaşadıklarını tıbbi raporla belgeleyen mağdurlar arasında Sinan Tekpetek, Avukat Hüseyin Balta, Avukat Muammer Öz, Avukat Semih Atik, Eyyüp Doğan, Mehmet Nezir Çirik, Arif Kılıç adlı kişiler yer aldı. Olayların çoğu, sokakta kimlik sorma, araçta bilgisayarlı suç kaydı taraması yapma, neden orada bulunduğunu sorgulama uygulaması sırasında veya bu tür bahanelerle meydana geldi. Gözaltı nedenleri arasında avukat olan mağdurların mesleğini söyleyerek ilgili kişilerin neden gözaltına alındığını sorma da yer aldı. Mağdurların önemli bir bölümü hakkında uzun süreli "iş göremezlik" raporu düzenlendi.

Göze çarpan bir başka özellik de, her defasında güvenlik görevlilerinin bu iddialara "memura mukavemet" gibi karşı iddialarla yanıt vermesi ve mağdurların sanıklaştırılmalarıydı. Bu tutumu, "kaçarken düştü", "kimliğini göstermeyip direndi", "iç çamaşırında uyuşturucu bulundu", "paniğe kapılarak memurun silahını almak üzere hamle yaptı", "kendini astı", "dur ihtarına uymadı" gibi gerekçelere dayanan resmi açıklamalar destekledi. Resmi makamların sorumluluğunu kabul ettiği olaylarda bile, eylem yasal yetki ve göreve dayandırıldı. Feyzullah Ete'nin öldürülmesi olayında yapılan resmi açıklamada Ete'nin "tamamen yasal yetki ve göreve dayanarak yapılan işlem neticesinde" öldüğü ifade edildi.¹¹

Tüm bu ihlaller, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı mekanların başında gelen gözaltı merkezlerinin mevcut insan hakları kurulları ve savcılıklar tarafından etkili ve yeterli düzeyde izlenmediklerini ve denetlenmediklerini açığa çıkardı. İhlal iddialarından sonraki süreçte de bu konuda bir gelişme olup olmadığı kamuoyunun bilgisine sunulmadı.

İhlallerin önlenmesi bağlamında önem taşıyan konulardan birisi de failer hakkında yasal düzeyde görevden uzaklaştırma ve tutuklama gibi geçici tedbirlerin alınıp alınmamasıydı. Derlenen bilgilere göre, söz konusu iddialardan çok azında bu önlemlere başvuruldu. Dariusz Witek'in ölümüyle ilgili olayda yürütülen idari soruşturmada bir baş komiser ve 4 polis açığa alındı.¹² Failerin tutuklandığı nadir olaylardan biri Baran Tursun adlı gencin öldürülmesi olayı oldu. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında Karşıyaka Emniyet Müdürlüğü'nde görevli O.A. adlı polis memuru tutuklandı.

⁹ www.tihv.org.tr; *Radikal*, 25.06.2007

¹⁰ *Zaman*, 07.09.2007

¹¹ *Radikal*, 29.11.2007

¹² *Zaman*, 16.10.2007

Güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği ihlal iddialarının soruşturulması süreci de şaşırtıcı gelişmelere sahne olmadı. Deliller derhal, soruşturmanın gereklerine uygun ve etkili bir biçimde toplanmadı. Adli soruşturmalarda “suç delillerinin kaybolması” geleneği sürdü. Faileri ve sorumluluk düzeylerini belirlemek açısından hayati öneme sahip delillerin kasıtlı biçimde kaybedilmesine ve karartılmasına göz yumulması, hiçbir gerekçeyle açıklanamayacak denli vahim soruşturma hatalarıydı. Festus Okey ve Bülent Karataş’ın öldürülmesi ve Ferhat Gerçek’in vurulması olaylarında, ölümün/olayın nasıl meydana geldiği konusunda delil niteliği taşıyan ve olay sırasında maktüllerin/mağdurların üzerinde bulunan giysiler “kayboldular.” Geçmişte benzer olaylarda rastlandığı gibi üç ayrı ilde (İstanbul, İzmir ve Tunceli) aynı biçimde delillerin kaybolması, “uygulamanın” tesadüf olmadığını gösterdi. Delillerin kaybedilmesinden sorumlu görevliler hakkında etkili, caydırıcı yaptırımlar uygulanmaması ve sorumluların cezasız kalması, sorunu sistematik hale getiren en önemli faktördü.

Ayrıca güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği veya göz yumduğu ihlallerin doğru/etkili, tarafsız ve bağımsız bir biçimde soruşturulmaması sanıklar ve zanlılar yönünden “koruma” zırhı yaratırken mağdurlar yönündense yinelenen/ikinci bir mağduriyete yol açtı. Soruşturma makamlarının tarafsızlığından kuşku duyulduğu durumlarda devreye girecek bağımsız soruşturma mekanizmalarının veya etkili başvuru yollarının bulunmaması, bu tür ihlallerin sonuçlarını ağırlaştıran bir rol oynadı.

İstanbul Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü bu dönemde yaşam hakkı ve işkence yasağı ihlalleriyle öne çıktı. İHD İstanbul Şubesi’nin Temmuz ayında açıkladığı “Beyoğlu’nda işkence var” başlıklı raporuna göre 2007 yılının başından itibaren 25 kişi Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü’nde işkence ve kötü muameleye uğradığını belirtti.¹³ Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü’ne yönelik iddialar, 20 Ağustos 2007’de gözaltına alınan Nijeryalı sığınmacı Festus Okey’in polis kurşunuyla öldürülmesiyle yeni bir boyut kazandı.

Okey’in gözaltında öldürülmesi, olaydan iki gün sonra Vatan gazetesi¹⁴ tarafından duyuruldu. Olay, uzun bir süre medyada habere konu olmadı. Olaydan on gün sonra başlayan medya ilgisi ise zaman içinde kayboldu.

Resmi açıklamalarda, Okey’in polisin silahını almaya çalışırken vurulduğu açıklandı. İlerleyen günlerde yapılan açıklamalarda ise bu gerekçe, “yapılan ince aramada Okey’in iç çamaşırında 13 adet satışı hazır tek kullanımlık kokain bulunduğu ve paniğe kapılarak polis memuru C.Y.’nin silahını almak için hamle yaptığı sırada öldüğü” şeklinde genişletildi.¹⁵

03 Ağustos 2007 tarihinde CHP İstanbul milletvekili Mehmet Ali Özpolat, İçişleri Bakanı’nın yanıtlaması istemiyle soru önergesi verdi. Önergede, emniyette siyahi ırka mensup yabancılara karşı önyargının bulunup bulunmadığı ve sık sık gözaltına alınıp kötü muameleye tabi tutulup tutulmadıkları soruldu.

Başta Helsinki Yurttaşlar Derneği olmak üzere sivil toplum örgütleri ve Okey’in arkadaşları tarafından tepkiler gösterildi. Okey’i öldüren polis memuru C.Y. hakkında kurallara uygun üst araması yapmamak ve bilinçli olarak ölüme sebep olma suçlarından Beyoğlu 7. Asliye Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı. Davanın görülmesine 25 Kasım 2007 tarihinde başlandı. İlk duruşmada mahkeme tarafından, “kastla adam öldürme” suçuna dönüşme ihtimali gözetilerek görevsizlik kararı verildi. Dosya Beyoğlu 4. Ağır Ceza Mahkemesi’ne gönderildi. Çağdaş

¹³ <http://www.alevicanlar.org/showthread.php?t=6271>

¹⁴ *Vatan*, 22.08.2007

¹⁵ *Radikal*, 09.09.2007

Hukukçular Derneği'nin (ÇHD) davaya katılma talebi ise reddedildi.¹⁶ Duruşma sonrasında ÇHD'nin yaptığı açıklamada, olayın arka planına ve soruşturma sürecine dair çarpıcı gerçeklerin ortaya çıktığı anlaşıldı. ÇHD'li avukatların açıklamasında, öldürme olayını aydınlatacak en önemli delil olarak görülen Okey'in giysilerinin deliler arasında olmadığı, olay tutanağının zanlı tarafından tutulduğu, savcılığa olaydan üç saat sonra haber verildiği ve bu süre içinde delillerin de imha edildiği, suç konusu silahın da olaydan sekiz saat sonra zanlıya iade edildiği ifade edildi.¹⁷

Şemdinli davası

09 Kasım 2005 tarihinde Umut Kitapevi'nin bombalanması olayıyla ilgili açılan ve iki astsubay ile bir itirafçının yargılandığı Şemdinli davasının görülmesine bu dönemde de devam edildi. Soruşturma savcısının hazırladığı iddianamede dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı olan Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın adına yer verdiği için meslekten ihraç edildiği dava, yargılama aşamasında yaşanan gelişmelerle "yargının bağımsızlığı" tartışmalarının odağı olmayı sürdürdü.

Yargıtay'ın suçun askeri mahkemenin görev alanına girdiği gerekçesiyle dosyanın askeri mahkemeye gönderilmesi ve eksik soruşturma nedeniyle verdiği bozma kararı üzerine yargılamaya Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başlandı. Mahkeme, 10 Temmuz 2007'de yapılan duruşmada bozma kararına kısmen uydu. Eksik soruşturma nedeniyle verilen bozma kararına uyarak eksikliklerin tamamlama kararı veren mahkeme, dosyanın askeri mahkemeye gönderilmesi yönündeki bozma kararına uymadı ve davayı görmeye devam etti. Mahkemenin bu kararına tepki gösteren sanıkların avukatlarının hakim in reddi, dosyanın Yargıtay kararı doğrultusunda askeri mahkemeye gönderilmesi ve sanıkların tahliyeleri istemiyle Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı itiraz da sonuçsuz kaldı.

Dava dosyasının askeri mahkemeye gönderilmesine ilişkin Yargıtay kararına uymayarak kendi kararında direnen ve yargılamayı sürdüren Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi başkan ve üyeleri başka illere atandılar. Mahkeme Başkanı İlhan Kaya, İstanbul Bakırköy'e hakim, sanıklara verilen 39'ar yıllık hapis cezasını az bularak karara şerh koyan üye hakim Sinan Sivri ise Adana'ya atandı.¹⁸ Daha önce de iddianameyi işleme koyan Can Başsavcı vekili İbrahim Özer Sakarya savcılığına gönderilmişti.

Atanan yeni hakimlerle oluşturulan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi heyeti 14 Eylül günü yapılan duruşmada, görevsizlik kararı vererek dosyayı Yargıtay kararı doğrultusunda Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi'ne gönderdi. Davanın askeri yargıya taşınmasından sonraki süreçle ilgili endişelerini dile getiren müdahil vekilleri, en büyük kaygılarının sanıkların tutukluluk hallerine son verilmesi olduğunu söylediler.¹⁹

Hakim ve savcılarının daha alt kademedeki görevlere atanmaları (ve ihracı), verdikleri kararlar nedeniyle cezalandırıldıkları anlamına gelirken, yeni atanan hakimlerle oluşturulan heyetin verdiği kararlarla yargılamanın seyrinin tümüyle değişmesi de, atamaların amacına ulaştığı ve izlenimi yarattı. Bu gelişmeler, hakim ve savcılarının görevlerini yaparken ve kararlarını verirken yeterli güvencelere sahip olmadığını gösterdi. Geline nokta, yargı bağımsızlığı konusundaki endişeleri haklı çıkardı.

Anayasa taslağı tartışmaları

¹⁶ *Sabah*, 26.11.2007

¹⁷ *Radikal*, 26.11.2007

¹⁸ *Radikal*, 18.10.2007

¹⁹ *Gündem*, 14.09.2007-19.09.2007; *Zaman*, 14.09.2007,

12 Eylül askeri darbesinin ürünü olan 1982 Anayasasının değiştirilmesine yönelik çalışmalar bu döneme damgasını vuran gelişmelerden biri oldu. AKP tarafından akademisyenlerden oluşturulan bir komisyona hazırlanan Anayasa taslağı Eylül ayı ve izleyen dönemde yoğun tartışmalara yol açtı. Yeni anayasa taslağı, çeşitli kesimlerin özgürlükçü, sivil anayasa konusunda beklentilerini ve taleplerini dile getirmesine vesile oldu. Ancak bu talepler, üst düzey komutanlar tarafından yapılan “rejimin sahipliği” konumundan vazgeçmeyen açıklamalarla gölgelendi. Kara Kuvvetleri Komutanı İlker Başbuğ tarafından yapılan açıklamada, üniter devlet yapısı ve cumhuriyetin temel nitelikleri konularında taraf oldukları ve olmaya da devam edecekleri belirtildi. Bu açıklama, bazı köşe yazarları tarafından, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) İç Hizmet Kanunu’nun 35. maddesinde düzenlenen ve mevcut Anayasanın 6. maddesine dayandırılan TSK’nin rejimi “koruma ve kollama” görevinin yeni anayasada aynen kalmasının, asker yönünden laiklik ilkesi kadar vazgeçilmez olduğu şeklinde yorumlandı.²⁰

Bu tutum, yeni anayasada da askerin iç siyasetteki rolünü ve yerini koruma niyet ve isteğini gösterdi. Keza medyada yer alan haberlerde iktidar partisinin de askerle herhangi bir sürtüşmeye girmekten kaçındığına ve temkinli davrandığına dikkat çekildi.²¹

İktidar partisinin tek başına kurucu irade gibi davranması, hazırlığın kapalı yürütülmesi gibi yönetime ilişkin getirilen eleştirilerin ardından taslak, iktidar partisi içinde tartışılarak yeniden şekillendirildi. Ancak bu taslak da kamuoyuna açıklanmadı ve bu konudaki tartışmalar yerini, Başbakanın açıklamasıyla başlayan türban tartışmalarına bıraktı. Bu süreç, hükümetin samimiyetinden kuşku duyulmasına ve özgürlüklerin genişletilmesi yönündeki toplumsal önceliklerin anayasa taslağına yansıyor yansımadağı konusunda kaygılara ve güvensizliğe yol açtı. Nitekim taslakta “milli güvenliğin” ve “kamu düzeninin korunması” gibi özgürlükleri önemli ölçüde sınırlandıran muğlak, geniş, yoruma açık ifadelere yer verildiği belirtildi.²² Taslakta²³ “özel hayatın ve aile hayatının gizliliği ve korunması”, “konut dokunulmazlığı”, “haberleşme hürriyeti”, “basın ve yayın hürriyeti”, “ifade hürriyeti”, “hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı”, “sendika kurma hakkı”, “toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı” gibi temel hak ve özgürlükleri düzenleyen hükümlerde “milli güvenlik”, “kamu düzeni” ve “genel ahlak” gibi gerekçelerle hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına devam edildi.

Suça bulaşan, suç işleyen güvenlik personeli

Güvenlik sektörünün geniş olanaklara ve hareket alanına sahip olduğu Türkiye’de, güvenlik personelinin suça bulaşması veya kendi suç örgütlerini oluşturmaları kolaylaşıyor. Özellikle “terörle mücadele” gerekçesiyle bizzat resmi güçlerce çeşitli örgütlenmelerin yaratıldığı veya var olanlarla işbirliği yapıldığı bilinmektedir. Bu dönemde açığa çıkarılan örgütlenmelerden birisi de Vatansever Kuvvetler Güç Birliği oldu. Türkiye’nin çeşitli illerinde Haziran sonunda gerçekleştirilen operasyonların ardından 12 kişi tutuklandı.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, zimmet, yağma dahil 40’a yakın suçu işledikleri belirtilen bu kişilerle birlikte çok sayıda askeri ve sivil resmi belge ve malzeme, silah, bomba gibi suç aletleri ele geçirildi. Ortaya çıkan belge ve malzemeler çetenin resmi bağlantılarına işaret etti.

²⁰ Murat Yetkin, “Cumhuriyet’i koruma görevi” *Radikal*, 25.09.2007

²¹ *Radikal*, 16.09.2007

²² *Gündem*, 29.09.2007

²³ http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=268304

Bu konudaki bir başka gelişme de Şemdinli davasının devam ettiği bir süreçte, daha önce Şemdinli’de görev yapan emekli Albay Erdal Sarızeybek’in *İhaneti Gördüm* adlı kitabının yayınlanması ve kitapta “halkı korumak” bahanesiyle nasıl çatışma havası yarattıklarına ilişkin itirafların yer almasıydı.²⁴ “Terörle mücadele adına bazı çılgınlıklarımız” olarak nitelediği bu itiraflarına ilişkin Sarızeybek hakkında herhangi bir soruşturma açılıp açılmadığı konusunda medyada bilgiye rastlanmadı.

Bu ve önceki yıllarda dile getirilen benzeri iddiaların üzerine gidilmemesi, failerin ve sorumluların cezalandırılmaması ve mağdurlar için adaletin sağlanmamış olması toplumsal vicdanı yaralamaya devam etti. Geçmiş yıllarda yaşanmış olsa da, insan hakları ihlalinde bulunanların ve sorumluların hesap verebilirliğini sağlamak bugüne ve geleceğe güvenle bakmanın önemli adımlarından birini oluşturur. Keza bu tür itiraflara kayıtsız kalınması ve seyirlik bir durum gibi izlemekle yetinilmesi benzer olayların ve örgütlenmelerin devam edeceği kaygısını güçlendirmektedir.

Dağlıca olayı

17 Ekim 2007’de Kuzey Irak’a askeri operasyon düzenleme yetkisi veren tezkerenin TBMM’den geçmesinin ardından 21 Ekim’de Hakkari Dağlıca’da askeri tabura PKK’nin gerçekleştirdiği saldırıda 12 asker yaşamını yitirirken 8 asker de esir alındı. Bu dönemde medyanın haber ve yorumlarında milliyetçi söylemler öne çıktı.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), “güvenlik güçlerinin moral değerlerinin yüksek tutulması” adına “toplumsal psikolojiyi olumsuz etkilemesi ve çocukların ruh sağlığının korunmaması” gerekçesiyle medyaya yayın yasağı getirdi. Ancak karar, kapsamı ve sınırları belli olmadığı gerekçesiyle Danıştay tarafından 25 Ekim 2007 tarihinde kaldırıldı. Ancak yargı kararına rağmen medya bu konuda yayın yapmaktan kaçındı ve bir anlamda “iç yasağ” uyguladı.

İki hafta esaret koşullarında özgürlüklerinden yoksun bırakılan askerler, serbest bırakıldıktan sonra da özgürlüklerine kavuşamadılar. Serbest bırakıldıkları 04 Kasım günü Türkiye’ye getirildiler. Askerler 10 Kasım günü tutuklanarak askeri cezaevine konuldular. Ancak uygulanan gözaltı prosedürünün yasal olmadığı görüldü. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 91. maddesine göre en fazla dört gün süreyle gözaltında tutulması gereken askerlerin, bir süre gözaltı prosedürü dışında tutuldukları ortaya çıktı. Medyada yer alan haberlerden, askerlerin bu keyfi alıkonulma süresi içinde avukat yardımı, yakınlarıyla görüşme ve benzeri yasal haklarını kullanmaktan mahrum bırakıldığı anlaşıldı. Uluslararası standartlara ve ulusal mevzuata göre keyfi alıkoyma olarak nitelenen bu duruma olayın yaşandığı günlerde hiç dikkat çekilmemesi ve tepki gösterilmemesi önemli bir eksiklikti.

Askerler, yaklaşık altı günlük gözaltı sürecinin ardından çıkarıldıkları Van Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından “memuriyet görevinin gereklerine aykırı hareket etmek”, “emre itaatsizlikte ısrar”, “yurt dışına firar” suçlarını işledikleri gerekçesiyle tutuklandılar. Aynı mahkeme tarafından, soruşturma ile ilgili yayın yasağı kararı verilerek olayın arka planının sorgulanmasının da önüne geçildi.

²⁴ *Sabah*, 25.09.2007; *Vatan*, 28.10.2007